

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з економічної теорії

на тему:

«Участь України в глобалізаційних процесах: позитивні і негативні наслідки»

Студентки 2 курсу ОПЗ-21 групи

Онопрійчук Д.А.

Керівник: к.е.н., викладач

Вірковська А. А.

Національна шкала

_____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль-2017 р.

ЗМІСТ

План.....	3
Вступ.....	4
1.Теоретико-методологічні засади глобалізації.....	5
2.Порівняльний аналіз позитивних і негативних наслідків участі України в глобалізаційних процесах.....	14
3.Проблеми та перспективи участі України в глобалізаційних процесах.....	20
Висновки.....	23
Список використаної літератури.....	26

План

Вступ

1. Теоретико-методологічні засади глобалізації

2. Порівняльний аналіз позитивних і негативних наслідків участі України в глобалізаційних процесах

3. Проблеми та перспективи участі України в глобалізаційних процесах

Висновки

Список використаної літератури

Вступ

Світова економічна система на сучасному етапі розвитку людства відчуває великі зрушення в усіх сферах створення матеріальних благ та їх розподілу. Головною рушійною силою розвитку людства стає глобалізація. Предметне вивчення глобалізації є актуальним не тільки в його теоретичній площині, але й з точки зору визначення конкретних шляхів розвитку людини як, з одного боку, творця всіх багатств на планеті, а з іншого – головної цінності та головного капіталу, які мають держави. Саме ці чинники світового розвитку зумовили становлення нового наукового напрямку – глобалістики.

Сучасна глобалістика, на думку проф. М.А. Шепелева – наука, що вивчає світ як системну цілісність, розкриває найбільш загальні закономірності, проблеми і суперечності розвитку людства у його взаємодії з навколишнім світом, а також закони управління світовим розвитком [2,с. 90]. Такий підхід дає підстави для визначення пріоритетності економічної глобалістики в теоретичних засадах розв'язання цієї сучасної світової проблеми.

1. Теоретико-методологічні засади глобалізації

Глобалізація як явище виникла ще в період Нового часу. Термін «глобалізація» походить від англійських слів «globe» – земна куля, «global» – світовий, всесвітній [7, с. 170]. Термін епізодично застосовувався впродовж багатьох десятиліть, проте лише на початку 60-х років ХХ ст. це поняття було введено в широкий науковий обіг. Згідно з визначенням Міжнародного валютного фонду, глобалізація – це «вільне пересування потоків ідей, людей, благ, послуг і капіталів, що ведуть до все більш зростаючої інтеграції економіки і суспільства» [10, с. 112], але сьогодні прогрес глобалізації вже «охоплює не тільки економіку, сферу підприємницької діяльності, але і політичну, і соціальну сфери» [10, с. 124]. А. Панарін вважає, що «глобалізацію можна визначити як процес ослаблення традиційних територіальних, соціокультурних і державно-політичних бар'єрів (ізолюючих народи один від одного і в той же час оберігаючих їх від неврегульованих зовнішніх дій) та становлення нової, «безпротекціоністської системи» міжнародної взаємодії і взаємозалежності» [13, с. 149].

Рис 1.1. Напрямки глобалізації

Отже, наведені вище визначення глобалізації дозволяють зрозуміти, що термін «глобалізація» не має однозначного тлумачення. На думку дослідників, до його визначення можна виділити чотири основні підходи. Перший: глобалізація – процес зміцнення зв'язків між найвіддаленішими куточками планети.

Другий: глобалізація – процес поширення по всій планеті єдиних, спільних для всього людства технологій, культури, ідей, ціннісних орієнтацій, способу життя, поведінки тощо. Третій: глобалізація – виникнення спільних для світового співтовариства проблем, зокрема, економічних, політичних, мілітарних, екологічних та ін. Четвертий: глобалізація – процес зростання спільних вселюдських інтересів у всіх сферах людського буття, породжуваних збільшенням взаємо- зв'язків та взаємозалежності країн і народів [7, с. 170-171].

Системно-структурний аналіз, який застосовуємо для аналізу процесів глобалізації, дозволяє на підставі аналізу функціонування елементів системи – суб'єктів діяльності структурувати процеси глобалізації, виявити між ними взаємозв'язки, їх характер, види, форми. Реалізація зазначеної в статті мети можлива, на нашу думку, завдяки застосуванню історичного і системного підходів. Історичний підхід використовуємо для розгляду явища глобалізації, взаємозв'язку його історичних форм. Це дає можливість прогнозувати процеси глобалізації, які існують сьогодні, за межі сьогодення для того, щоб на цій основі відтворити ще не існуючу модель майбутнього глобального світу.

Застосовуючи історичний підхід, треба зазначити, що процес глобалізації починається з XVI ст. і пов'язаний з колосальним накопиченням капіталу та посиленням політичних можливостей таких країн, як Іспанія, Голландія та Англія. У своєму розвитку процес глобалізації пройшов три основних етапи: – перший етап: XVI-XIX ст. – епоха становлення індустріальної цивілізації (Великі географічні відкриття, промислова революція, утворення колоніальних імперій, формування світового ринку, виникнення міжнародної торговельно-економічної співпраці); - другий етап:

перша половина ХХ століття – епоха становлення імперіалізму (посилення боротьби за колоніальний перерозподіл світу, зародження національно-визвольного руху в колоніальних країнах і загальне панування державно-монополістичного капіталізму на основі кейнсіанських уявлень про ринкові механізми регулювання); - третій етап: друга половина ХХ століття – епоха краху колоніальної системи імперіалізму і формування основ постіндустріального суспільства (поява великої групи молодих незалежних держав, утворення ООН і розширення її функцій, виникнення і швидке розповсюдження транснаціональних корпорацій (ТНК), утворення наднаціональних валютно-фінансових органів (МВФ, Світовий банк й ін.), створення НАТО, ВТО, Римського клубу та інших міжнародних організацій, різке посилення інформаційних потоків призводить до завершальної стадії глобалізації, а закінчення холодної війни сприяє формуванню однополюсного світу, в якому головну роль відіграє так званий «золотий мільярд» населення Заходу) [9, с. 13]. Отже, процес глобалізації з кінця 80-х років буквально «накрив» посттоталітарні країни [7, с. 171].

Таким чином, історичні форми існування глобалізації як явища означають, що сучасний стан глобалізації – це закономірний результат попереднього розвитку і одна з основних тенденцій сучасного світового розвитку, яка впливає на виникнення нової системи міжнародних економічних і політичних відносин. Політолог А. Панарін, визнаючи сучасний світ як глобальний, відносить факт взаємозалежності країн і народів, переплетення їх історій, зростання впливу зовнішніх чинників на внутрішній національний розвиток, поступове формування в якихось вимірюваннях єдиного економічного, інформаційного, науково-технічного й інших «просторів» [13, с. 149].

Аналізуючи процеси глобалізації з точки зору системного підходу, можна вважати, що вся світова історія – це свого роду «сукупність повільних і швидких кроків держав і народів у напрямі глобального зближення» [15, с. 232]. Сьогодні в умовах глобалізації влади створення наднаціональних фінансових (МВФ, Світовий банк), військових (НАТО), торговельних (ВТО,

Римського клубу) й ін. утворень призводить до створення нового світового порядку [2] та породжує нові питання, які раніше не були очевидними і безпосередньо не впливали із запропонованих для ознайомлення публіці аналітичних схем. Якщо спробувати їх узагальнити, то вони зводяться до наступного: – по-перше, у контексті глобалізації влади та територіальної глобалізації хоча і не можна ви- правдати, але можна зрозуміти інтервенцію проти суверенних держав, які не бажають жити під диктовку глобальних комісарів: перебудовувати свою економіку, політичний устрій тощо. Зрештою, відповідно до ідеології глобалістів, «узгоджена редукція незгодних» є одним із принципів «нового світового порядку» [2].

Тому на місці повалених «тоталітарних режимів» (так зазвичай виправдується агресія) будуть утворюватися території тотального беззаконня – зони адміністративного хаосу, чорні діри, які всмоктують в себе і без- слідно розчиняють колосальні фінансові капітали, зате викидають у впорядкований «цивілізований» світ, як правило, деякий стратегічний сировинний ресурс, а, крім нього, наркотики, біженців та терористів. У Європі такими є Албанія і Косово. У Центральній Азії – Афганістан, на Кавказі – Чечня, на Близькому Сході – Палестина та Іран [2]; – по-друге, процеси культурно-ідеологічної глобалізації, тобто «уніфікація культурних уподобань людства», породить не тільки примітивізацію культури взагалі, але її наслідком стане про- тестний рух з боку людей, які не бажають уподіб- нюватися амебам; – по-третє, за економічною глобалізацією, тобто «укрупненням організаційних структур економі- ки», «провідною роллю великих компаній» та «створенням і діяльністю глобальних торгово- економічних об'єднань і союзів» [2], насправді стоїть ні що інше, як трансформація глобального ринку з національно- державного в ринок, поділе- ний між глобальними фінансовими групами і транснаціональними корпораціями та керований наднаціональними фінансовими, адміністративними і поліцейськими інститутами, створеними спеціально для цього елітами країн «великої вісімки» [2].

О. Картунов такий вид глобалізації називає фінансово-економічною глобалізацією, яка призводить до того, що політика «опори на власні сили», економічного ізоляціонізму й автаркії – не просто не вигідна, а шкідлива і майже неможлива річ, але фінансово-економічна глобалізація створює матеріальну базу для всіх інших форм глобалізації [7, с. 171].

З точки зору цивілізаційного підходу, на думку С. Хантінгтона, світова еліта «єдина в своїй вірі в індивідуалізм, ринкову економіку, політичну демократію – загальні для західної цивілізації поняття. Люди Давосу контролюють практично всі міжнародні інститути, багато хто з них відіграють не останню роль у світових урядах, в їх розпорядженні – основна частина світового економічного і військового потенціалу». Він вважає, що ця історична сила не може стати на чолі процесу зближення країн, об'єднаних мовою, релігією, традиціями, історією, заради самозахисту перед загрозою поглинання. Згідно з С. Хантінгтоном, новий світ змусив народи і країни повернутися до кореневих основ [18, с. 67].

На думку Ф. Фукуями, економічні сили, «раніше породили націоналізм, замінюючи клас національними бар'єрами, створюючи централізоване, лінгвістично гомогенне співтовариство. Ці ж економічні сили тепер підштовхують до краху національних бар'єрів за допомогою створення єдиного інтегрованого світового ринку. Кінець націоналізму – лише питання часу» [17, р. 78]. Соціолог вважає, що глобальні економічні сили створюють новий світ, що відставляє держави на другий план, оскільки капіталізм вимагає адекватної, освіченої робочої сили і мобільності як чинника зростання продуктивності праці, тому в майбутньому індивідууми будуть позбавлені необхідності визнаватися іншими, що приведе до культурної єдності людей [17, р. 78-79].

Згідно з С. Хантінгтоном, «колишні джерела ідентичності і системи підкорення владі зруйновані. Люди на своєму шляху з сіл в міста відірвалися від своїх коренів, одержуючи нову роботу або залишаючись безробітними.

Вони користуються впливом серед величезних натовпів людей, що позбулися свого коріння і створюють з ними нові взаємозв'язки. Вони потребують нового джерела ідентифікації» [18, р. 67].

З точки зору системного підходу, аналізуючи процеси глобалізації, можна зазначити, що процеси глобалізації для України неоднозначні: – по-перше, процеси глобалізації впливають на становлення української державності (вибір моделі майбутньої держави); – по-друге, глобалізація в Україні не тільки уніфікує й інтернаціоналізує населення, але, вносячи у життя держави елементи західної демократії, стимулює процеси культурного і духовного відродження та прагнення до етнічної ідентифікації як титульної нації, так і національних меншин; – по-третє, загальносвітові тенденції етнічної глобалізації (міграційні процеси, міжкультурні обміни, «американізація» тощо) створюють для України небезпеку втрати етнічної, культурної, економічної багатогранності, стирання етнічних, культурних відмінностей, нівелювання національних інтересів та цінностей.

Дослідники, які вивчають етнічний аспект глобалізації, вказують на ускладнення ідентифікаційних процесів в умовах глобалізації, тому що, з одного боку, формується щось на зразок глобальної ментальності, поширюються схожий спосіб життя, стандарт поведінки, ціннісні та мовні уподобання. З іншого – інтенсифікується процес утвердження народами групової, територіальної, етнічної ідентичності [12, с. 140]. Отже, уніфікація, втрата своєї національної культури спонукає народи до сплеску етнічної активності, пробуджує інстинкт самозбереження національних спільнот. Така активність, на думку І. Кона, виникає тому, що «ситуація, коли відступати вже нікуди, значно загострює почуття «малої батьківщини» і національної самоідентифікації.

У малих народів це відбувається гостріше й швидше, ніж у великих, панівних націй. Ця тенденція є всесвітньою» [8, с. 62]. А. Гальчинський вважає, що хоча глобалізація і впливає на зближення культур та національну

ідентичність людей, проте таке зближення «ніякою мірою не означає формування будь-яких уніфікованих, кимось нав'язаних стандартів... Формула глобального суспільства базується на протилежному – зближення культур не шляхом універсалізації, а, навпаки, – на основі саморозвитку і самозбагачення» [1, с. 276]. Тому збереження національної ідентичності, на думку А. Гальчинського, – це «одна з принципових ознак індивідуалізації суспільного прогресу, у тому числі й глобального розвитку, його персоніфікації та олюднення. Це водночас і системна прерогатива глобального суспільства» [1, с. 276].

Глобалізація робить виклик ідентичності, що існувала раніше, об'єктивно впливає та трансформує етнічні процеси, але все ж таки «помітне посилення взаємопов'язаності світу через взаємопроникнення окремих його фрагментів (просторових, демографічних, мовних, культурних, політичних, економічних тощо) є поки що не результатом, а лише «обіцянкою» глобалізації».

На думку М. Ільїна, «за всієї об'єктивності єдності світу його фрагментація – від екологічної та етнічної до цивілізаційної і соціально-класової – досі зберігається, а подекуди навіть загострюється через залучення до глобального контексту» [6, с. 188]. Не всі дослідники погоджуються з цими висновками, зокрема, Е. Заграва зазначає: «Якщо раніше одні нації завойовувалися, придушувалися іншими, то в умовах сьогодення глобальний, безликий, технократичний світ загрожує самому існуванню націй як окремих спільнот людей, що мають свої духовно-культурні ознаки та прикмети і спільне, окреме від інших націй, господарство. Уся історія націй – це боротьба з іншими націями за волю, за домінування, за переваги, за першість» [5, с. 5]. Отже, у глобально цілісній системі етноси не збагачують один одного, а взаємопоглинаються, культури не отримують імпульс для саморозкриття, а нівелюються, країни не коеволюціонують, співпрацюючи, а уніфікуються [11, с. 102].

С. Жижек вважає, що своєрідність народів відходить у минуле, у традицію, у фольклор й існує як пережиток минулого. Отже країнам, їхній культурній ідентичності, самому їх національному виживанню загрожує швидка атака культурної «американізації» – ціна занурення в глобальний капіталізм» [4, с. 81; 11, с. 102]. Це свідчить про потенціал західної моделі розвитку, яка визначає й уособлює цю тенденцію глобалізації» [3].

В Україні загальносвітові тенденції етнічної глобалізації лише починають проявлятися в окремих аспектах економічного, політичного та суспільного життя. Проте їх уже не може «не помічати» ні уряд, який вирішує масштабні управлінські завдання, ні громадяни, що стикаються з проблемами етнічних взаємин на побутовому рівні [14]

В Україні етнічна глобалізація до теперішнього часу виявилася, щонайменше, у двох суперечливих тенденціях. З одного боку, глобалізація уніфікує й інтернаціоналізує населення, а з іншого, вносячи у життя посттоталітарної держави елементи західної демократії, стимулює процеси культурного і духовного відродження, регіоналізацію і прагнення до етнічної ідентифікації як титульної нації, так і національних меншин. Отримавши можливість будувати власну національну й демократичну державу, Україна змушена рахуватися з правами національних меншин та забезпечувати їх реалізацію. При цьому на державному рівні ще до сих пір не сформульовано чіткої концепції національної безпеки та етнічної політики, що не дозволяє вирішити цілий ряд проблем, пов'язаних із регулюванням зовнішньої міграції в Україну.

Отже, сьогодні збереження етнічної особливості народів, які населяють Україну, треба оцінюватися як вище досягнення цивілізації. Автор вважає, що процеси глобалізації у світі й Україні однозначно трактувати не можна. Якщо глобалізація буде спрямована на природну співпрацю між державами і народами, то це позитивний напрям, який дає нові можливості для комунікації і спільних дій між народами, але якщо в ході глобалізації пануючою стане ідеологія, яка легітимізує необмежені дії гравців глобального

ринку, концентрацію влади в руках транснаціональних корпорацій, це створить небезпеку для самоіснування національних країн. Тому в умовах глобалізації національні держави та міжнародні структури повинні почати процес «локалізації», приділяючи більше уваги сподіванням, традиціям і способу життя людей у конкретних регіонах і місцевостях. Керівництвом до дії повинна стати думка, закладена у посланні християнських церков Європи урядам та громадськості: «Глобалізація драматично змінює природу влади.

Демократично обрані уряди і їх делегати в міжнародних організаціях усе більше втрачають владу, поступаючи впливу міжнародній бюрократії, транснаціональним корпораціям, власникам засобів масової інформації та магнатам «глобального «фінансового капіталу». І далі: «Ми кидаємо виклик структурам влади, вимагаючи, щоб вони стали більш прозорими, відповідальними та представницькими. Народи світу повинні отримати контроль над глобальними політичними і економічними процесами» [16]. Зрозуміло, що документ має рекомендаційний характер, але сам факт включення християнських Церков до вирішення проблем глобалізації вимагає нових підходів до ролі глобалізації у світовому політичному житті. Підбиваючи підсумки, треба зазначити, що неоднозначні підходи, думки щодо процесів, які відбуваються в умовах глобалізації, потребують розроблення нових теоретико-методологічних підходів до вивчення впливу глобалізації на політичне, етнічне існування народів і українського суспільства зокрема.

Процес глобалізації, створюючи глобальну за своїм масштабом взаємозалежність, не тільки містить небезпеку втрати культурної та національної ідентифікації, але й може стати умовою самозбереження культур і етносів, якщо народи зрозуміють, що зближення культур може відбуватися не шляхом універсалізації, а, навпаки, на основі саморозвитку і самозбагачення народів. Подальшого вивчення потребують теоретико-методологічні основи вивчення проблеми етнічного самозбереження українського етносу.

2. Порівняльний аналіз позитивних і негативних наслідків участі України в глобалізаційних процесах

В Україні є достатні умови для того, щоб активно інтегруватися в загальноцивілізаційні світові процеси. Сильною категорією є торгівля: показник відкритості для торгівлі вище середнього, а також високий відсоток торгових надходжень (експорт + імпорт) у ВВП (111%, тоді як середній показник в індексі становить 99%).

Третій рік поспіль Україна залишається на 44 місці у загальному рейтингу глобалізації світових економік з 60 країн світу. Показники, які покращилися – це: приріст прямих інвестицій (внутрішніх і зовнішніх, % ВВП) з 0,7% (при середньому показнику для індексу 3,6%) до 4,1% (при середньому показнику 4,5%); розвиток туризму (внутрішній і зовнішній, у розрахунку на 1000 осіб населення), з 202 (при середньому показнику 857) до 938 (при середньому показнику 1308). У той час як за прогнозами вчених в 2013 році приріст глобального ВВП складе лише 4%. Дослідження індексу рівня глобалізації знову пророкує продовження процесів глобалізації – як у цьому році, так і надалі, аж до 2015 року [4]

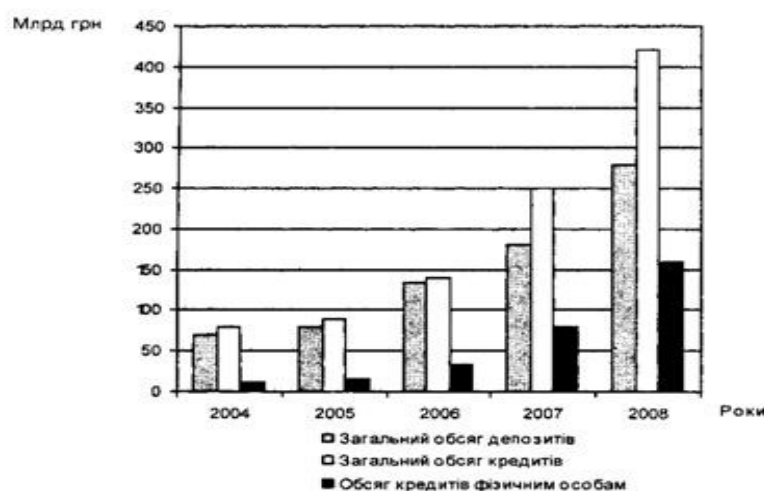

Рисунок 2.1. Наслідки фінансової глобалізації для України

Дослідження показали, що вплив глобалізації на національну економіку України досить складний та суперечливий. Існують як позитивні, так і негативні сторони. Позитивні сторони очевидні: можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин; скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що сприятиме підвищенню цінової конкурентоспроможності українських виробників. Також позитивним фактором глобалізації для України є можливість її входження до міжнародних коопераційних проектів, що забезпечить інвестиційну привабливість України для іноземних інвесторів та розширити можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних і нетарифних перешкод.

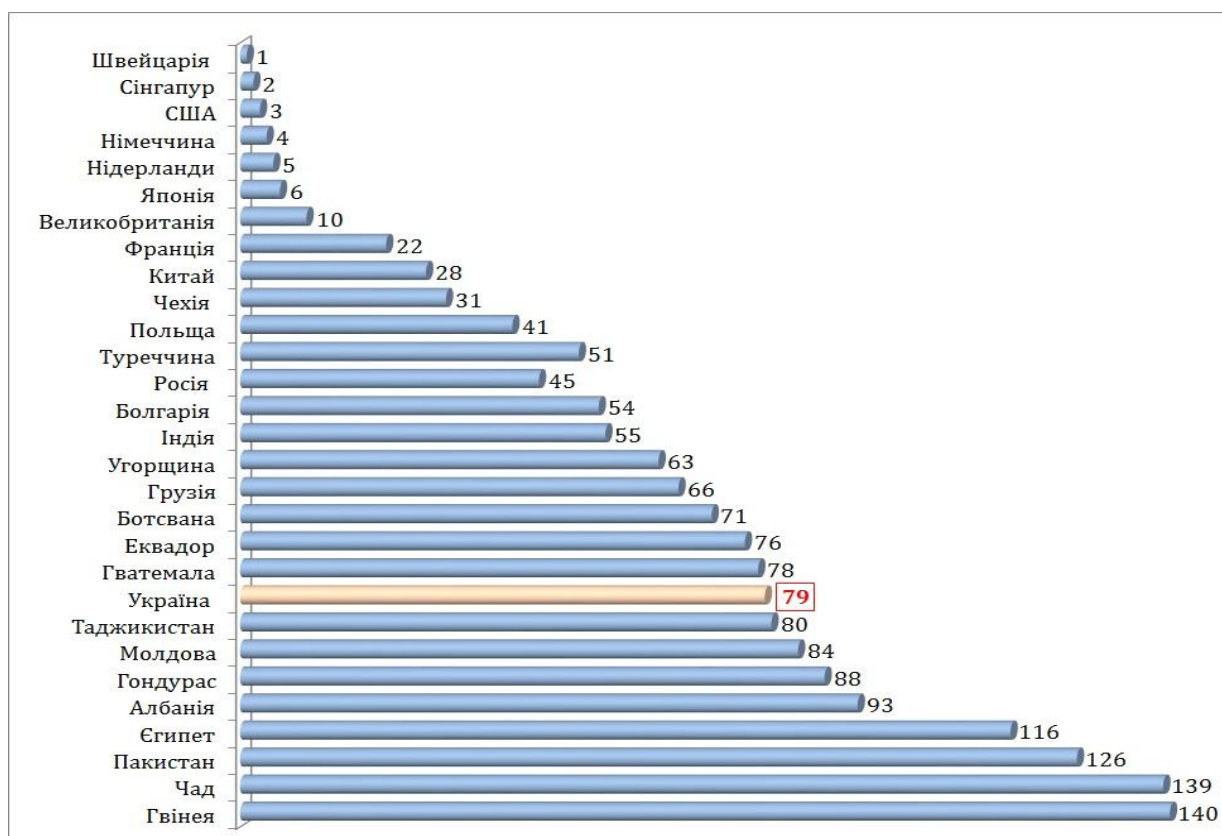

Рисунок 2.2. ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ В РЕЙТИНГУ КРАЇН СВІТУ ЗА ІНДЕКСОМ ГЛОБАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ 2015-2016

Індекс глобальної конкурентоспроможності

Індекс глобальної конкурентоспроможності (позиції України за основними складовими)		2014-2015	2015-2016
		(серед 144 країн)	(серед 140 країн)
		76	79↓
Основні вимоги		87	101↓
ІНСТИТУЦІ		130	1130
Державні установи		131	1130
-право власності		135	1131
-етика і корупція		120	1107
-зловживання впливом		131	1125
-марнотратство державних витрат		138	1134
-безпека		124	132↓
Приватні установи		120	1110
-корпоративна етика		98	176
-підзвітність		127	130↓
ІНФРАСТРУКТУРА		68	69↓
Транспорта інфраструктура		88	91↓
-якість усієї інфраструктури		75	82↓
-якість доріг		139	1132
-якість залізничної інфраструктури		25	28↓
-якість портової інфраструктури		107	108↓
-якість інфраструктури повітряного транспорту		99	197
Електрика і телефонна інфраструктура		51	54↓
-якість постачання електроенергії		69	75↓
-кількість абонентів мобільного зв'язку/ 100 жителів		33	132
-кількість абонентів фіксованого зв'язку/ 100 жителів		45	144
МАКРОЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ		105	134↓
Валові національні заощадження, % від ВВП		134	1124
Інфляція, змінна за рік у %		75	134↓
Державний борг, % від ВВП		66	110↓
ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я ТА ПОЧАТКОВА ОСВІТА		43	45↓
Охорона здоров'я		82	82
-рівень захворюваності на туберкульоз / на 100 000 жителів		90	188
-поширеність ВІЛ, % дорослого населення		106	1104
-вплив ВІЛ / СНІДу на роботу		86	184
-дитяча смертність / 1000 новонароджених		54	153
-очікувана тривалість життя		88	187
Початкова освіта		32	34↓
-якість початкової освіти		40	45↓
-зарахування до початкової освіти		31	33↓
Підсилювачі продуктивності		67	165
ВИЩА ОСВІТА І ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА		40	134
Частка освіти		14	14
-зарахування до закладів середньої освіти		41	139
-зарахування до закладів вищої освіти		13	14↓
Якість освіти		65	146
-якість освітньої системи		72	154
-якість математичної та природничої освіти		30	38↓
-якість шкіл менеджменту		88	187
-доступ до Інтернету в школах		67	144
Навчання за місцем роботи		88	174
-доступність спеціалізованих науково-дослідних і навчальних закладів		84	178
-ступінь підготовки персоналу		92	174

Негативні наслідки глобалізації – це: домінування економічно розвинених країн; пригнічення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції; соціальна нерівність у порівнянні з економічно успішними країнами; глобалізація вивільнює економічні сили, які поглиблюють нерівність у сфері зайнятості у питаннях продуктивності праці, матеріального добробуту та ін.

Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 135 місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на

світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення. Через не конкурентоспроможність занепадають цілі галузі.

Пріоритетними напрямками розвитку економіки України в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [1].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила.

Процес глобалізації міжнародної економіки не оминає і Україну, яка поступово займає своє місце в системі нового міжнародних економічних відносин, і активно впливає на всі аспекти економічного розвитку України.

Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи.

Для України глобалізація має як позитивний, так і негативний вплив, що висвітлено у статті.

3. Проблеми та перспективи участі України в глобалізаційних процесах

Унаслідок процесів глобалізації та радикальних змін у міжнародній політичній системі формується новий світоустрій, який визначатиме головні засади міжнародної стабільності загалом і безпеки кожної країни зокрема. Провідною суперечністю глобалізаційних процесів є суперечності між глобальними потребами світового економічного й політичного розвитку та прагненнями національних держав до збереження власної ідентичності й суверенності.

Процес глобалізації міжнародної економіки не оминає і Україну, яка поступово займає своє місце в системі нового міжнародних економічних відносин, і активно впливає на всі аспекти економічного розвитку України. Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи та тиск зі сторони інших держав.

За останній рік наша країна піднялася на три рядки в рейтингу глобалізації і розташувалася на 44 місці серед 191 держави. Про це свідчать дані звіту швейцарського науково-дослідного інституту «KOF Index of Globalization 2014», в якому визначено індекс глобалізації – щорічний світовий рейтинг рівня глобалізації [3].

Сьогодні ступінь залученості України у глобалізаційні процеси є доволі помірним, що не відповідає ані її об'єктивному потенціалу, ані тим можливостям, які випливають з її географічного положення чи історичних традицій. На жаль, сьогодні Україна не є впливовим суб'єктом глобалізації і належить в цьому аспекті до периферійних держав. Це обумовлено як рівнем її соціально-економічного розвитку, так і місцем і роллю держави на сучасній світовій політичній арені. Тому найважливішим питанням для України стає пошук принципів та механізмів налагодження взаємозв'язків із глобальним світом, адже інакше вона залишиться пасивним об'єктом реалізації глобального впливу інших країн світу.

Щоб успішно влитися у процес глобалізації, необхідно вміти мобілізувати внутрішні ресурси. Фінансовий ресурс став важливим чинником успіхів у глобальній конкурентній боротьбі. Україна має багато зробити для нарощування обсягів інвестування і кредитування реального сектору економіки, зокрема й для залучення іноземних інвестицій.

Процеси глобалізації висувають перед Україною завдання підвищити стійкість її банківської системи до кризових явищ. Глобалізація економічної діяльності створює сприятливі умови не лише для легального, а й для нелегального бізнесу, що потребує узгоджених з міжнародною спільнотою заходів боротьби.

Для успішної інтеграції України в світові глобалізаційні процеси потрібна ефективна довгострокова стратегія. Ця стратегія повинна бути комплексною та охоплювати усі сфери економічного життя. Україна повинна обрати свою модель розвитку: чи направляти усі свої зусилля на експортно-сировинну модель розвитку, чи виходити на світовий економічний ринок як вже повноправний партнер.

Для України пріоритетними напрямками розвитку в умовах глобалізації можна вважати: активізацію руху капіталу; інформаційно-технічну революцію; розвиток інтеграційних тенденцій; реструктуризацію економіки; системну ринкову трансформацію; сприяння руху факторів виробництва; формування відкритої економіки; інтеграцію підприємств до світових комунікаційних мереж; активізацію участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних угруповань [5].

Таким чином, глобалізація – реальність сучасного суспільства і являє собою комплексний процес, що впливає на різні сфери функціонування суспільства, впливає на формування світової економіки із єдиним ринком, в якому вільно перемішуються капітал, товари, послуги та робоча сила.

Потенціал України для участі у глобальних ринках досить високий, але Україна на сучасному етапі недостатньо повно використовує його через незавершені реформи та тиск зі сторони інших держав.

Перед серйозними викликами глобалізації Україна має, насамперед, забезпечити внутрішню збалансованість інтересів різних прошарків населення і, усвідомлюючи власні національні інтереси, виступати консолідовано перед зовнішнім світом. В умовах глобалізації Україна, позиціонуючи себе як впливовий суб'єкт міжнародних відносин, має шанс використати її переваги для власного розвитку, тоді як залишаючись об'єктом дії зовнішніх сил, отримає лише її негативні наслідки.

Висновки

Отже, суспільство має три шляхи розвитку: два назад, до крайнощів: до державного соціалізму та класичного капіталізму (вільного ринку) і один — уперед, до моделі змішаної економіки, до моделі розвинених країн.

Зазначимо, що розвинені країни виштовхують всіх, хто не входить до їх кола, на периферію світового господарства, до «периферійного» капіталізму.

При цьому і в тій і в іншій крайнощах розвитку з однаковою легкістю встановлюються тоталітарні режими.

Особливістю країн "периферійного" капіталізму є те, що розвинені країни сприяють прямо чи опосередкованому встановленню диктаторських режимів в них, створюючи одночасно міфи про підтримку і розвиток демократії, про відстоювання прав людини. Наприклад, диктаторський режим Піночета в Чилі був встановлений за сприяння МВФ.

Отже, для того щоб ввійти в коло розвинених держав, а не йти на периферію світового господарства, потрібно в економіці, політиці і культурі відтворити всі ознаки розвинених держав:

- розвиток на основі сукупності економічних теорій, серед яких провідною є українська інноваційна теорія;
- не протиставлення, а органічна єдність ринкової саморегуляції та державного регулювання економіки;
- розвинена демократія, незалежність і патріотизм засобів масової інформації;
- заборона продажу землі іноземцям, обмеження іноземних інвестицій в свої фірми;
- використання національної ідеї, національних інтересів як ідеології розвитку країни;
- збереження незалежності і керованості в політиці, економіці та культурі, забезпечення всіх умов для національної безпеки;

- політика односторонньої лібералізації зовнішньоекономічної діяльності по відношенню до країн, ринок яких завойовується з одночасним захистом свого ринку та підтримкою свого виробника тощо.

Потрібно враховувати подвійну мораль Заходу. Захід ніколи не проводив у себе реформи за моделлю МВФ. Це рецепт Заходу для слабозвинених країн. Всі ті країни, які досягли успіхів в економічному розвитку, ніколи не співпрацювали із МВФ. Всі ті, хто виконують умови МВФ, крім боргів та фінансової залежності, нічого не мають. Чехія, Словенія досягли успіху тільки після того, як відмовились від умов МВФ.

Світова практика свідчить, що сучасний рівень інтернаціоналізації виробництва та транснаціоналізації капіталу потребує координації дій національних економік. Міжнародні фінансові організації практично проголосили себе такими координаторами. Так, МВФ, маючи у своєму розпорядженні потужні науково-дослідні установи і, зокрема, інститут МВФ, широкий загін експертів-спеціалістів з багатьох галузей науки, здійснює постійний моніторинг за макроекономічною політикою країн-членів фонду, а також за станом всієї світової економіки.

Теоретично метод МВФ бездоганний. Міжнародні фінансові організації на чолі з МВФ покликані, начебто, надавати допомогу країнам, що стали на шлях самостійного розвитку, проводити більш узгоджену, скоординовану економічну політику, і в такий спосіб не допустити диспропорцій у розвитку світової економіки. Але його практична цінність виявляється дуже рідко. Так, в Чилі та Польщі метод МВФ спрацював більш-менш ефективно (і те за умов «коригування» цього методу на місцях).

Практично ж, міжнародні економічні організації, використовуючи свій великий економічний потенціал, нав'язують ослабленим державам вигідну для себе модель економіки, як правило, фінансово залежну від МФО.

В цих умовах великі надії поклалися в Україні на фінансову допомогу з боку країн Заходу і, зокрема, на позики міжнародних фінансових організацій. У той же час, для розвинених країн Україна приваблива як сировинний додаток

(займаючи 1% території земної кулі, Україна має 5,2% природних ресурсів). Заходу Україна потрібна слухняна і деградована. Українському народу — сильна і незалежна! Заходу потрібен нинішній курс реформ, який веде Україну на периферію світового господарства, Україні потрібен новий курс реформ, який веде в коло розвинених держав. Україна повинна зробити власний вибір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність. - К.: Ін Юре, 2006.- 12с.
2. Закон України "Про інноваційну діяльність" .- К.: Ін Юре, 2006.- 15с.
3. Біленька Н. О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації /
4. Н. О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 15–16.
5. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : навч. посіб. / В. Г. Чепінога ; Міністерство освіти і науки України. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 456 с.
6. Біленька Н. О. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації / Н. О. Біленька // Економіка України в умовах посилення глобалізаційних процесів: виклики і перспективи : матеріали міжнародної наукової студентсько-аспірантської конференції (Львів, 15–16 травня 2009). – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – С. 15–16.
7. Войтович Р. В. Глобалізаційні процеси в сучасному світі / Р. В. Войтович, М. Т. Солоха // Економіка України. – 2013. – С. 42.
8. Ковальова Г. П. Україна у світових глобалізаційних процесах : виклики і відповіді / Г. П. Ковальова, В. О. Даніл'ян // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2015. – С. 231.
9. Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : навч. посіб. / В. Г. Чепінога ; Міністерство освіти і науки України. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – С. 456.
10. Щербакова А. В. Україна в світових глобалізаційних процесах / А. В. Щербакова, Н. О. Дугієнко // Молодий вчений. – Запоріжжя : ЗНУ, 2016. – С. 109.

11. Положення про написання курсових та дипломних робіт в СДПУ. – Словянськ, 2007. – 13 с.
12. Романчиков В. І. Основи наукових досліджень : [навч. пос. для вузів]. – К. : Центр учбової літератури, 2005. – 208 с.
13. Скаткин М. Н. О критериях эффективности и качества завершенных научно-педагогических исследований / М. Н. Скаткин. – Советская педагогика. – 1980. – № 5. – С. 24-48.
14. Трунова В. А. Основи наукових досліджень : [методичні рекомендації щодо виконання й оформлення курсових робіт і курсових проектів]. – Одеса : Астропринт, 2009. – 52 с.
15. Електронний ресурс. - Режим доступу <https://ukrreferat.com/chapters/sociologiya/globalizatsijni-protsesi-v-suchasnomi-sviti-referat.html>
16. Журнал Foreign Policy. «Рейтингу Глобалізації» (Globalization Index)
17. Каталог ГЛОБАЛІЗМ І ГЛОБАЛІСТИКА: ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА І НАДНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ
18. Данько М. Проблеми прогнозування інноваційно-технологічного розвитку економіки // Економіка України, 2000. №5.- С.35-40.
19. 3. Маевский В. Эволюционная теория и технологический прогресс // Вопросы экономики, 2001. - № 11. - С. 5- 16
20. 4. Патон Б. Інноваційний шлях розвитку економіки України // Вісн. НАН України, 2001. - №2.- С.11-16.

